

В.С. Шебанін, д-р екон. наук, професор

Р.В. Данильченко, здобувач

Миколаївський національний аграрний університет

СТРАТЕГІЧНЕ ЗАВДАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК – ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ

Постановка проблеми. Одне з головних завдань продовольчого підкомплексу України і практично всіх її регіонів – забезпечення належних обсягів виробництва основних видів як сільськогосподарської, так і промислової продукції. Ця вимога стосується і Миколаївської області, яка займає одне з провідних місць у нашій країні. Збільшення валової агропромислової продукції дозволить вирішити проблеми продовольчої безпеки, соціальних гарантій, бюджетних надходжень, посилити виробничий потенціал і сформувати вагомий імідж агро - держави у світовому просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема збільшення обсягів виробництва агропромислової продукції пов'язана з проблемами підвищення ефективності сучасного аграрного виробництва, інтенсифікації, станом матеріально-технічної бази підприємств. Тому роботи переважної більшості сучасних науковців присвячені окремим аспектам даної теми. Науковці ННЦ “Інститут аграрної економіки” обґрунтували концептуальний підхід до формування організаційно-управлінських структур конкурентоспроможного аграрного виробництва [1]. В.В. Россоха при дослідженні розвитку виробничого потенціалу с/г підприємств висвітлює технологічні особливості та інноваційну модель економічного розвитку, яка при впровадженні здатна вивести аграрний сектор з кризи [2]. О.І. Котикова, А.Я. Сохнич розробили прогноз розвитку технологій у сфері сільського господарства і продовольства [3], що безпосередньо спрямований на збільшення валової продукції.

Формулювання цілей статті. Розкрити, проаналізувати стан виробництва агропромислової продукції в Миколаївській області, і навести основні напрями підприємницької діяльності для подолання негативних явищ в зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу досліджень. Виробництво продовольчих товарів, як відомо, починається з вирощування аграрної продукції, яка на Миколаївщині представлена досить багатьма видами. Уявлення про їх склад по області в цілому надають матеріали табл. 1.

**1. Динаміка обсягів виробництва основних видів
сільськогосподарської продукції у Миколаївській області, тис. т***

Види продукції	Роки					2011 р. у відсотках до 1990 р.
	1990	1995	2000	2005	2011	
Зерно – всього	2706,2	1660,0	921,3	1763,4	2628,2	97,1
у т. ч. пшениця	1902,5	1093,7	510,2	940,1	1205,0	63,3
Цукрові буряки	988,9	582,3	130,4	145,5	22,7	2,3
Насіння соняшнику	220,4	218,4	250,5	426,8	632,3	221,9
Овочі	285,0	184,6	174,1	266,7	481,0	168,8
Плоди та ягоди	84,8	71,3	23,7	37,1	44,2	52,1
Виноград	61,4	56,1	30,2	37,4	58,7	95,6
М'ясо	226,3	95,2	71,2	44,8	49,4	21,8
Молоко	743,4	527,0	346,8	432,3	365,9	49,2
Яйця, млн шт.	456,6	219,4	164,2	313,7	617,0	135,1
Вовна, т	1660	759	99	64	95	5,7

* Побудовано за даними статистичного збірника «Миколаївщині – 75».

Як бачимо, практично у всі аналізовані роки найбільші обсяги виробництва серед аналізованих видів сільськогосподарської продукції мало зерно. На другому місці у базовому році знаходилася вовна, а у звітному – насіння соняшнику, а на третьому – відповідно цукрові буряки і яйця. Тобто за аналізований проміжок часу у складі сільгосппродукції, виробленої в області, відбулися досить помітні зміни. Зокрема, зростання мало місце по насінню соняшника (в 2,2 раза), овочах (в 1,7 раза) та яйцях (в 1,4 раза). По всіх інших продуктах спостерігається скорочення виробництва. При цьому останнє особливо великим було по вовні (в 17,5 раза) і цукрових буряках (в 43,5 раза). А це викликає занепокоєння, бо вказані продукти є вкрай необхідними.

Не менш важливим завданням продовольчого підкомплексу є забезпечення необхідних обсягів виробництва промислової продукції, інформація про розміри яких зосереджена в табл. 2.

**2. Виробництво основних видів продовольчої промислової
продукції у Миколаївській області***

Вид продукції	Роки							2011 р. у відсотках до 2005 р.
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Яловичина, т	789	1001	659	421	391	376	175	22,2

Свинина, т	730	786	1030	774	945	767	650	89,0
Вироби ковбасні, т	2620	3066	3142	3542	2107	1351	1451	55,4
Соки, тис. т	301,8	764,0	198,6	208,8	4,2	–	313,9	104,0
Овочі консервовані, тис. т	15,9	20,0	12,6	19,3	28,7	25,0	38,6	242,8
Олія соняшникова, тис. т	29,8	59,7	59,6	25,4	69,3	85,0	186,1	625,8
Молоко оброблене рідке, тис. т	15,7	15,1	15,4	14,9	9,8	9,2	10,1	64,3
Молоко та вершки сухі та згущені, тис. т	15,0	10,9	13,6	11,7	14,5	14,4	11,0	73,3
Масло вершкове, т	3541	3658	3752	3931	2599	3154	3284	92,7
Сири, тис. т	26,5	26,4	28,6	29,1	27,2	26,5	26,9	101,5
Продукти кисломолочні, тис. т	24,3	25,8	28,0	27,8	21,0	18,6	21,1	86,8
Борошно, тис. т	84,3	81,0	93,7	83,6	72,9	62,3	60,8	72,1
Крупи, т	6061	2704	1385	1181	1752	1523	1641	27,1
Вироби хлібобулочні, тис. т	52,0	47,2	44,8	42,7	39,0	36,8	37,3	71,7
Вироби макаронні, т	1140	886	610	599	762	722	562	49,3
Вино виноградне, тис. дол.	2213,0	2581,0	3059,0	3493,0	2822,8	2337,6	1898,3	85,8
Напої безалкогольні, тис. дол.	1763,4	1320,8	1851,3	2414,2	2994,0	12495,0	13037,6	739,3

* Побудовано за даними статистичного збірника «Миколаївщині – 75»

Як показує порівняння 2011 р. з 2005 р., за цей проміжок часу в Миколаївській області відбулися досить суттєві зміни. При цьому по одних видах продовольчих товарів (соках, олії соняшниковій, овочах консервованих, сирах та напоях безалкогольних) було досягнуто збільшення, але по таких важливих і вкрай необхідних населенню продуктах, як м'ясні і молочні вироби, борошно, хліб, крупи, макарони мало місце скорочення їх випуску. Звичайно, вказані зменшення обсягів виробництва продукції неможливо визнати позитивними.

Впродовж подальшого аналізу розглянемо, як розподілялися у 2005 і 2011 рр. вироблювані в Миколаївській області провідні види промислових продовольчих товарів по її містах та адміністративних районах (табл. 3).

3. Виробництво основних видів промислової продовольчої продукції по містах та районах Миколаївської області, т*

Місто, район	Борошно		Олія		Молоко		Ковбасні вироби	
	2005 р.	2011 р.	2005 р.	2011 р.	2005 р.	2011 р.	2005 р.	2011 р.
Миколаїв	54492	45143	25555	46340	10127	26	616	834
Первомайськ	572	–	25	89	2089	3232	–	–
Вознесенськ	–	–	225	141	286	–	1126	190
Южноукраїнськ	–	–	–	–	–	–	–	–
Арбузинський	1777	–	111	91	–	–	6	–
Баштанський	432	–	214	99	3071	6693	–	–
Березанський	362	–	86	94	–	–	64	–
Березнегуватський	1606	–	22	2	–	–	–	–
Братський	621	539	106	101	–	–	6	–
Веселинівський	600	–	273	290	15	–	49	70
Вознесенський	44	–	102	18	–	–	–	–
Врадіївський	153	–	4	–	–	–	–	–
Доманівський	1715	293	148	–	–	–	–	–
Сланецький	183	–	23	–	–	–	–	–
Жовтневий	14585	10581	22	2765	–	–	239	186
Казанківський	299	–	40	–	–	–	–	–
Кривоозерський	801	–	2078	4234	–	–	–	–
Миколаївський	1192	–	49	10	–	–	78	10
Новобузький	705	968	91	724	–	–	–	–
Новоодеський	233	–	72	–	11	–	395	156
Очаківський	578	–	68	35	82	–	–	–
Первомайський	2111	918	118	130944	–	–	–	–
Снігурівський	1189	–	391	–	–	–	42	–
Область в цілому	84257	60768	29822	186091	15681	10068	2620	1451

*Побудовано за матеріалами статистичного збірника «Миколаївщині – 75»

Найбільші обсяги промислових продовольчих товарів у Миколаївській області у 2011 р., як видно з табл. 3, мали місце: по борошну – у м. Миколаїв та Жовтневому районі; по олії – у Первомайському районі та м. Миколаїв; по молоку – у Баштанському районі та м. Миколаїв; по ковбасних виробках – у Миколаєві. Слід, однак, вказати, що в цілому на Миколаївщині в останні шість років у більшості районів відбулися дуже негативні явища із скороченням і повним зникненням виробництва продовольчих промислових товарів. Зокрема, якщо у 2005 р. виробництвом борошна займалися всі її райони, то в 2011 р. їх кількість скоротилася до 5 одиниць, а по олії – до 13 одиниць. Негативні зміни мали місце і по молоку та ковбасних виробках.

Якщо раніше більшість сільськогосподарських підприємств мали власні переробні цехи, то нині їх кількість дуже сильно зменшилася. Аналогічні зміни спостерігаються і в містах області.

Висновки. Для покращення стану справ з виробництвом продовольчої продукції (як сільськогосподарської, так і промислової), на нашу думку, перш за все в області доцільно активізувати розвиток підприємництва. При цьому необхідно застосовувати франчайзинг (право на свободу ведення будь-якої діяльності), який створює умови для інтеграції великого, середнього і малого бізнесу, просування виробників вітчизняних товарів на внутрішньому і міжнародному ринках, формування додаткової системи контролю якості, для формування певного рівня захищеності підприємців, створення нових робочих місць.

Водночас слід посилити розвиток інтеграційних процесів у продовольчому підкомплексі, основою яких має бути раціональна організація закупівель сировини та задоволення економічних інтересів галузей, пов'язаних тісними технологічними і функціональними зв'язками. Необхідно побудувати гнучкі інтеграційні зв'язки сільгосптоваровиробників з переробними, обслуговуючими, торговельними та іншими структурами, що значною мірою досягається в умовах агропромислової інтеграції.

Покращенню ситуації з виробництвом продовольчої продукції сприятиме і посилення розвитку кооперації, яка поєднує особисті, колективні і суспільні інтереси, створює реальні передумови для більш ефективного розвитку продовольчого під комплексу. Ураховуючи наявність на Миколаївщині великої кількості фермерських і селянських господарств їх кооперування дозволяє прискорити формування на селі системи господарських структур ринкового типу.

Впровадження в практику вище вкладених заходів сприятиме збільшенню обсягів виробництва як аграрної, так и промислової продукції, підвищенню ефективності функціонування продовольчого під комплексу і забезпеченню продовольчої безпеки як нашого регіону, так і країни в цілому.

Бібліографічний список: 1. Управління комплексним розвитком агропромислового виробництва і сільських територій / [Саблук П.Т., Кропивко М.Ф., Булавка О.Г. та ін.]; за ред. П.Т. Саблука, М.Ф. Кропивка. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 454 с. 2. Россоха В.В. Формування і розвиток виробничого потенціалу аграрних підприємств: монографія / В.В. Россоха

– К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 444 с. 3. Котикова О.І. Прийняття компромісних рішень у сільськогосподарському землекористуванні: монографія / О.І. Котикова, А.Я. Сохнич. – Миколаїв: МНАУ, 2013. – 188 с.

Шебанін В.С., Данильченко Р.В. Стратегическая задача продовольственного подкомплекса АПК - увеличение объемов производства продукции. Представлен анализ динамики объемов производства сельскохозяйственной и промышленной продукции на Николаевщине. При этом по основным видам пищевых товаров исследование осуществлено не только по области, а и по административным районам и городам. Выявлены существующие проблемы и предложены меры по их решению.

Shebanin V., Danilchenko R. Strategic objective of the food subcomplex agroindustrial complex - an increase volumes of production. Presents an analysis of the dynamics of the volume of agricultural and industrial production in Nikolaev. In this case the main types of food products study was carried out not only on region but also in the administrative regions and cities. Existing problems and propose steps to resolve them.